

Radka Votavová

DŽUNGLOIDNÍ ZAHRADY

OD NEZKROTNÉ ZAHRADNICE

Džungloidní zahrady od Nezkrotné zahradnice

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Radka Votavová
Džungloidní zahrady od Nezkrotné zahradnice – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Radka Vokarová

DŽUNGLOIDNÍ ZAHRADY

OD NEZKROTNÉ ZAHRADNICE

*Mé nejmilejší kamarádce
Olince Schäfferové*

*Kéž má každý zahradvůrce vedle sebe
dobrého skřítku, jako mám já ve své
přítelkyni.*

OBSAH

MOJE DŽUNGLOIDNÍ ZAHRADA	9		
POZEMEK, PŮDA	23		
Hledám zahradu, nebo ona mě?	23		
Lehký dotek permakultury	25		
Zahrady mých babiček	31		
Koncept zahrady	34		
Složení a využití zahrady	38		
Výběr pozemku	39		
Poloha pozemku	40		
Vyzařování i vyřazování pozemku	44		
Půda	46		
Kompost	48		
Velikost kompostu	48		
Umístění kompostu	49		
Design kompostu	50		
Jak na kompost	50		
Kam s tím naším pokladem	53		
Mulč	59		
Použití a skladování	61		
VODA	63		
Ochrana vody	63		
Voda pro vaši zahradu	69		
Průleh (angl. swale)	71		
Terasy	72		
Retenční, vsakovací nádrže	72		
Rybník	74		
Nebeské oko	75		
		Mokřad	75
		Kořenová čistička	76
		Přírodní koupací jezírko	77
		Flowformy	79
		STROMY	85
		Strom, nádherná bytost	86
		Sukcese	87
		Stromy do džungloidní zahrady	91
		Sluneční náruč	92
		Jedlý les	93
		Nákup ovocných stromů, abychom je nemuseli doživotně řezat	97
		Lesní spižírna	101
		Větrolam	103
		Kopicovací remíze	103
		Lesní divočinka	106
		Dětské hřiště	108
		Stromy dělají zahradu	109
		KEŘE	113
		Nenápadně důležité keře	113
		Naše původní keře	114
		Využití původních keřů	117
		Výsadba a péče o původní keře	121
		Jedlé keře	122
		Výsadba a péče o jedlé keře	124
		Na co si u jednotlivých druhů dát pozor	126

Jedovaté rostliny v zahradě	128	Navrhujeme trvalkové záhony	179
Liány	129	Postup krok za krokem	182
Stálezelené keře	129	Nákupní seznam	183
Volba a umístění celoroční krásy	131	Zakládáme trvalkové záhony	184
Okrasné a kvetoucí keře	133	Jedlé trvalky	187
		Bylinková spirála - chuť a vůně	
		na kopečku	188
ZELENINA	139	Trvalky místo lékárníčky	191
Dejte šanci zelenině	140	Pastva nejen pro oči	194
Záhony	143	Trvalky k vodě i pod vodu	197
Umístění záhonů	143	Co s trvalkami po odkvětu	202
Tvorba záhonů	144	Vlastní semínka	203
Typy záhonů	147		
Cestičky v záhonech	151		
Volba rostlin a péče o ně	154	LOUKA	209
Kombinování zeleniny a květin	155	Louka - nejkrásnější trvalkový záhon	210
Osevní plán	157	Nikdy nesečený porost	212
Střídání plodin	158	Květnatá louka	212
Záhon ladem	160	Jak takovou vysněnou louku založit	212
K dýním	161	Jedlý trávník	218
Jak se stát jahodovou královnou	163	Pobytový trávník a cestičky	218
Jícha	164	Chemie a hnojení	218
		Anglický trávník - přežitek starý	
		několik století	219
TRVALKY	167		
Trvalky - tančící princezny zahrady	168	ZÁVĚREM	223
Jak začít s trvalkami	169	Nezkrotné desatero	223
Trvalková školka	169		
Vhodné stanoviště	173		
Typy trvalek	176	MEDAILONEK AUTORKY	230
Velikost trvalek	178		

MOJE DŽUNGLOIDNÍ ZAHRADA

Procházím vilovou čtvrtí a nakukuji přes ploty do zahrad. Ploty jsou všelijaké. Staré, nové, rozpadlé i strohé, bránící v pohledu za ně. Natahuji krk, vypínám se na špičky, někdy se postavím na podezdívku plotu, jen abych se mohla podívat do zahrady, kterou ukrývá.

Stromy s pokroucenými větvemi, světlo v pohybu listů, květy ve spoustě barev a tolik odstínů zelené. Kyprost a hojnost všeho v bzukotu poletujícího hmyzu a zlatavém oparu protisvětla. Tolik zvuků a vůní. Nejraději bych se do toho všeho oblékla, vklouzla dovnitř a tančila od rostliny k rostlině s motýlem za uchem.

Procházím starou litinovou brankou s oprýskanou barvou, nechávám se pohladit plaménkem – to je panečku fialová. Bosými chodidly stírám rosu z květů v trávě – je jich tu tolik. Sedmikráska, bouřka, pryskyřník, řeřišnice, pomněnky a za chvíli pokvetou kopretiny. Láká mě průchod, co tvoří lísky, a v jeho světle vidím keře rybízu, angreštu a josty. Projdu do sadu plného ovocných stromů se spoustou dalších ovocných keřů. U plotu jsou mahonky a obrovské trsy pivoňek. Ten stříbrný smrk pichlák tu roste o mnoho déle, než si sama pamatuju. Zpod jeho větví, které sahají až na zem, vyvěrá stružka. Je patrná, i když v ní není tekoucí voda, protože podél ní zůstávají růst trsy bledulí, blatouchů a sněženek. První tráva se tu seče až po odkvětu kopretin někdy v půlce června a to tu kvetou kartáčky, chrpy, zvonky a kominíčky.

Zahrada mého dětství... Ráj na zemi, do kterého se chci vrátit. Od svého teenagerského věku toužím po domě se zahradou, po prostoru lásky, ve kterém mohu žít v symbióze s přírodou, v duchu svých biorytmů, pečovat o rostliny v zahradě, cítit vůni půdy, vychovávat své děti a vařit bylinkové čaje kolemjdoucím...

„Hele, Radunko, já bych tu tvou zahradu tak ráda viděla, ty o ní dokážeš tak nadšeně vyprávět, že jsem zvědavostí napnutá jako kšandy,“ řekla mi před časem moje známá. Nadšeně jsem souhlasila, ale pak jsem si začala představovat, jak se tam spolu procházíme

vysokými kopřivami. Jak je sem tam rozhrnu a nadšeně ukazuju: „Koukej, tady jsou jahody a hrášek a tady je cibule s petrželkou! A tenhle proutek, vidíš? To jsem zpravokořenila jabloň ‚Matčino‘, stejnou, jakou měla moje babička. A hele, tady pod hrušní bude jednou rybízová

alej se spoustou květin a tamhle chaloupka s prosklenou verandou..." A kamarádka, vy-stajlovaná v bílé sportovní soupravě, se bude rozhlížet, hlavu si bude moci ukroutit, protože i když bude stát na špičkách, nebude přes ty kopřivy a kerblík vidět nic z toho, co popisuju... Vše, o čem jí vyprávím, je totiž zatím jen v mé hlavě. A tak bude zklamaná, s našpulenými namalovanými rty bude ohrnovat nos nad tím bordelem, co vidí.

Díky téhle známé jsem pochopila, že má představa o zahradě je na hony vzdálená jakému-koli standardu. Moje zahrada je bujná, živá, barevná, kypící životem, jedno prorostlé v druhé, na každém kroku něco k jídlu. A já v ní tančící, kochající se tou krásou a bloumající v nekonečném údivu nad tím zázrakem. To je můj svět.

Tehdy jsem proto svou známou odmítla slovy: „Víš, ona je má zahrada džungloidní, asi by se ti v ní nelíbilo.“ Uvědomila jsem si, že to, co tam nahoře nad vsí v loukách u lesa dělám, je pro běžné lidi něčím nepochopitelným, neobvyklým a bláznivým. Sama, jednou ženskou silou na 1,16 hektaru v 500 metrech nad mořem tvořím krůček za krůčkem svůj vysněný ráj. Prostor lásky po vzoru mých babiček, jedlou permakulturní zahradu – svou džungloidní zahradu.

Co to vlastně znamená, „džungloidní“? Některé z vás to slovo možná zaujalo, jiné popudilo a většina netuší, co si pod ním má představit. Já si ho vymyslela před deseti lety, když jsem se kamarádce snažila vysvětlit, cože to mám vlastně za zahradu.

Přípona -oidní dává vzniklému slovu význam „jako něco, něčemu podobné“. Je to tedy zahrada podobná džungli. Ovšem ne ve smyslu, jak vypadá, ale jak funguje. Mohla bych napsat i pralesoidní. V našich zeměpisných šířkách

bych byla blíže, ale se slovesem prales mám já spojeno cosi prastarého, až ponurého, statického a hodně tichého. (Jako dítě jsem byla v Boubíně a nesměla jsem tam vůbec nic.) Zato džungle je pro mě veselá, hravá, plná jídla, barev, vůní a zvuků. Stejně jako mé zahrady.

Pro mě je džungloidní zahrada zahradou s melodií srdce. Je obtiskem a zhmotněním touhy po kráse, je cestou tvoření v duchu našich talentů. Jsou v ní skryty prastará divokost, svoboda a hojnost. Dotyk domova a konejšivá náruč evokující návrat domů, zpátky do biblického ráje.

Rajskou zahradou může být každá zahrada. Není podstatné napasovat se do nějakého stylu – přírodního, klasického nebo moderního. Důležité je najít ten vlastní. V posledních letech frčí biozahrady, ekozahrady a permakulturní zahrady, které také mohou mít osobitý styl a ladit s naším domem a pěkně zapadnout do okolí. Na pinterestu a v časopisech častokrát vzdycháme nad obrázky zahrad, které v nás vyvolávají touhu, chtěli bychom je mít, žít v nich, jen nevíme, jak to udělat a kterou z těch krásných fotek vybrat. Která je ta naše zahrada? Máme kousky, ale jak poskládat kolem našeho domu vše, co tam už dal postavit manžel, co jsme si navymýšlely my ženy, s tím vším, co tam chceme vytvořit pro naše děti?

Přírodní zahrada je každá. Nemůže být jiná než přírodní, příroda je její podstata. Biozahrada? To už vystihuje něco konkrétního. Bio je z řeckého slova bios – život. Živá zahrada? To určitě ano, v přeneseném významu bych to viděla jako život podporující.

Eko je odvozeno z řeckého slova pro domov, logo znamená vědění, znalost. Ekologie je „znalost domova“, nejen tedy našeho bytu, domu, města a země, ale také celé naší planety. Takže

ekozahrada? Ano, to by mohlo být pojmenováním pro náš domov v zahradě nebo pro zahradní domov. Už se tím hodně blížíme vyjádření, co zahrada může znamenat.

Snažím se to tu co nejpřesněji pojmenovat, abych to mohla dát do kontrastu s tím, co tak často kolem domů tvoříme. Říkáme tomu moderní zahrada a je to jen jakási zelená dekorace. Nejdůležitější jsou chodníky, drobné stavby, zpevněné plochy, zatímco stromy a keře s trvalkami se stávají pouze jakýmsi doplňkem. Jsou vybírány s velkým důrazem na bezúdržbovost.

Ale co to je, bezúdržbovost? Znamená to, aby rostliny nerostly, nerozrůstaly se, měly sterilní květy, byly bez pylu a plodů. Když z nich nebude nic padat, ani listů, ani jehličí, ani zbytky květů a už vůbec ne nějaké plody, tak to bude úplně nejlepší. Zkrátka na zahradě se nesmí nic měnit a přidělovat nám práci. To se však neslučuje se životem. Proto se v takové zahradě často snažíme projevy života potlačit všemi prostředky, především tedy těmi chemickými. To je nejjednodušší cesta, i když to neznamená, že nejšetrnější a nejlevnější. Ale nejrychlejší určitě.

Jenže příroda je neustálý růst a zánik, neustálá změna, jednoduše – život. Celý ten dokonale fungující organismus je na proměně živého v neživé založen. Protože kdyby nepadal ten bi-nec z rostlin, nevznikala by úrodná půda a bez úrodné půdy by nerostly rostliny, díky kterým jsou živы všechny další živé organismy, od těch nejmenších až po slony. Vypadá to, že s naší mírou civilizovanosti ztrácíme spojení se životem a přírodou. Abychom ho získali zpátky, musíme se opět vydat do přírody, do divočiny, a čím bude divočejší a syrovější, tím rychleji se všechno opět naučíme.

Vím, o čem mluvím. Pobývám v přírodě, jak nejvíc to jde. Na svou zahradu se stěhuju

v květnu a zpátky do města se vracím až v září, ale i v zimě jsem na ní co nejčastěji. Žiju ovšem v takovém klimatickém pásmu a v nadmořské výšce, že v zimě v nezatepleném bydlíku (tak říkám své zastřešené maringotce, která není klasickou maringotkou, ale bývala to nástavba na ruské vojenské auto, které využívali radisti) žít a psát na počítači nebo malovat nemůžu. To by chtělo přes den spíše fyzickou práci a drsnější povahu, než mám. Letos ale začínám stavět svou vysněnou roubenku a můj sen o životě v zahradě v duchu mého biorytmu se zhmotňuje a stává skutečností. Takový život mě učí hluboké pokoře ke všemu přírodnímu dění a úctě k životu na naší krásné planetě Zemi.

Moje zahrada si mě sama našla. Možná tomu nebudete věřit, ale když jsem jednou něco vyřizovala na úradě, jednoduše za mnou přišel pán z pozemkového fondu, jestli bych nechtěla něco koupit. A strkal mi pod nos papír se soupisem pozemků, které byly tady po okolí ve hře. Jeden byl zeleným zvýrazňovačem podtržený. „Víte, ta stodola nad vesnicí...“ povídal. A já věděla. Tak jsem přišla k zahradě i se stavebním pozemkem a starou stodolou. Zнала jsem to tam. Jezdívала jsem kolem na koni a bylo to přesně to místo, co vás chytne za srdce. Vzrostlé lípy, pod nimi se krčící ohromná stodola, vše uchváčeno nálety a vysokánskou trávou. Ten výhled! Přes údolí se tyčí stolová hora s okrajovými pískovcovými skalami a vesnice je schovaná dole u řeky.

Trvalo dalších deset let, než mě zahrada povolala. Při koupi pozemku jsem měla malé děti a jako samoživitelka jsem měla úplně jiné starosti. V lednu 2011 mě ale něco zvedlo doma ze židle, jako by mě někdo chytil za límec, táhl ke skříni s bundou, strkal k botníku a vyšoupl ven na schody. Sedla jsem do auta a musela jet ven. Nevěděla jsem, kam pojedou, cesta se

teprve postupně vynořovala. Až jsem dojela do malé vesničky, zabouchla dveře auta a šla. Stoupala jsem podél potoka, mezi proužkovatými, stovky let starými chaloupkami, vyšla na louky, pak přes pole a najednou jsem stála u ní. Marie Magdalenka. Boží muka uprostřed polí s výhledem kolem dokola na hraniční hory i masivy pískovcových věží.

Srazilo mě to na kolena a začaly mi téct slzy. Slzy vděčnosti, dojetí a hluboké pokory. Klečela jsem tam ve sněhu, vítr vál po pláních vločky sněhu a mně docházely souvislosti.

Tenhle křížek patří ke stodole, ke statku, který dříve na mé zahradě stával. Ale už nestojí. Paschovi se jmenovali... Už tu dávno nebydlí. Jen ten křížek tu stojí jako němý svědek hluboké víry a čisté lásky. Na pískovcovém podstavci křížku je vyobrazena Marie Magdalenka, pod ní beránek a kamenné srdíčko. Pášův křížek.

Roste u něj mladý javor a chrání ho ze všech sil před zaoráním. Stával na křižovatce dvou cest, co dávno zmizely zaorané v poli.

Přišel čas navázat. Čas opět pečovat s láskou a pokorou o půdu. Čas vrátit se „domů“ a začít zase laskat hlínu ve svých dlaních, nechat se zahrnovat hojností a krásou. Ano, domů. Já už tu žila. Neptejte se mě kdy. Je to dávno. Ale vše tady důvěrně znám. Pokaždé když jdu štětovanou cestou z vesnice v údolí nahoru na hranu, kde stávalo pět statků, cítím, že je to cesta domů a že lidé obdělávající tuhle nádherou půdu po stovky let přede mnou jsou z mé rodiny duší.

„Prosím tě, přece na tom lánu nebudeš pracovat sama! Co si o tobě budou říkat lidi ve vsi? Tohle žádná sama ženská nedělá,“ slýchávala jsem. Začala jsem na zahradě pracovat čerstvě vyzbrojená informacemi o permakultuře.

Měla jsem za sebou několik víkendových kurzů o rodových statcích a soběstačnosti a právě se účastnila ročního výcviku permakulturního designu. Téma zahrad mě naprosto pohltilo. Moje auto se změnilo v pojízdný zahradní domek, protože své zahradnické nářadí jsem vozila stále s sebou. Občas se také stalo dodatkou plnou rostlin. Dlouhé sazenice pak byly mými spolucestujícími, vykukujícími z okénka ven. Keřů jsem dokázala do své oktávie naložit i 200 kusů. Oháněla jsem se kosou i pilou, sekerou a rýčem, jen krumpáč jsem nechávala pro chlapské ruce. Lesní divočina se začala měnit na divočinu plnou květin a jídla. Ono totiž jakmile začnete dělat to pravé, co živí vaši duši, začne to skvěle žít i vaše tělo. A u lidí s vášní pro zahradtvoření to platí dvojnásob.

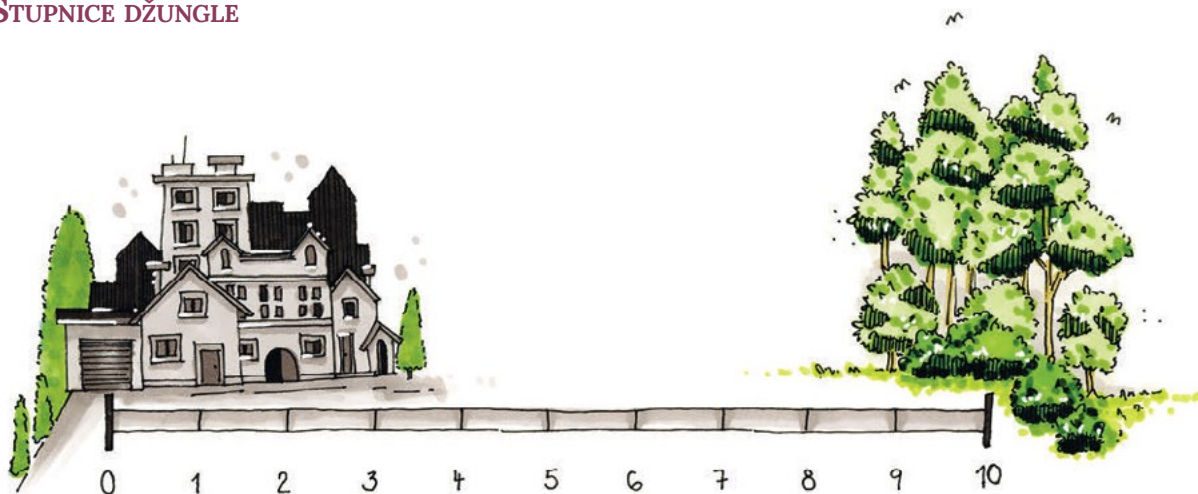
Zjistila jsem, že v žádném jiném podnikání mi nikdo tak nepomůže, jako mi příroda pomáhá

při tvorbě mého ráje. Pochopila jsem, že když přírodu nejdřív nechám, aby mi ukázala, jak to dělá ona, zvládnou i takto velkou zahradu sama, jednou ženskou silou.

První, co však pro takový vývoj musíte udělat, je přestat zahrada**ničit** a začít zahrada**tvořit**. A toho nejsnadněji docílíte tím, že nebudete zpočátku dělat nic, jen pozorovat, žasnout a obdivovat. Všechno ostatní se postupně vyloupne. Třeba to, že čím divočejší zahradu budete mít, tím méně práce s ní bude. Je to jako s námi ženami. Čím více se vzdalujeme různými úpravami, líčením a barvením svému naturálnímu vzhledu, tím více nás to stojí úsilí, práce a peněz. Se zahradou je to stejné. Čím víc do kostičky ji chceme mít, čím více sekáme, stříháme a řežeme, tím víc námahy a peněz nás to stojí. Naopak, k čím přirozenějšímu stavu se vrátíme, tím méně musíme cokoli dělat.

Jakou míru džungle v sobě máte vy?

V každé části zahrady to může být jiné číslo ze stupnice 0-10. U domu a terasy to může být 2, kolem zeleninových záhonů 5 a vzadu u lesa klidně 10.

V každé zahradě by ale mělo být necháno alespoň 9 % divoké plochy. Tlející dřevo, hromada větví, divoké trvalky... Nejlépe kdyby tam byl nějaký mokřad, kolem trvalky podle volby divočiny, divoce rostoucí keře a nějaký ten strom. Pokladnice moudrosti a lékárníčka pro celou zahradu, místo vyvažující ten náš nesmysl pro pořádek v zahradách.

Postupně jsem si návrhy zahrad přidala ke svému portfoliu designérky interiérů. Pracovala jsem na návrzích kuchyní a jídelen, přes terasy jsem se dostala k návrhům dlažby, k výběru branky a oplocení... až po návrhy celé zahrady. No a v jiných zakázkách to šlo zase obráceně. Od návrhů zahrady přes materiály na chodníky, zídky a terasu jsem najednou byla zase u navrhování kuchyní a dětských pokojíčků. Jedno bylo propojené s druhým, vytvářela jsem domovy v zahradách.

Jenže lidé stále hledají, čeho by se chytli kolem, co je moderní, přitom ale málokdy vědí, co je opravdu jejich. Jak u interiérů, tak u zahrad jsem potřebovala vědět, kdo mí klienti jsou, jací jsou uvnitř, abychom ten jejich vnitřní svět mohli společně obtisknout do světa kolem nich. Často totiž hledáme odpověď na otázku, co je správně, co říkají odborníci, místo abychom si odpověděli na otázku, v čem je mi dobře a kdy se cítím spokojeně ve svém důlku. A tak hledáme návody, rady a inspirace – a přitom jediná správná odpověď je v našem srdci.

Vyměňovat lustr za lustr a tapety za výmalbu nebo dělat novou dispozici koupelny či kuchyně mi časem přestalo dávat smysl. Je to sice tvoření krásy, ale udělat design rodového statku, permakulturní zahrady nebo docela obyčejné džungloidní zahrady ve městě je dílo s dlouhodobým přesahem. To je panečku jiná!

Představovala jsem svým klientům studie jejich zahrad a povídala si s nimi nad jejich novými koncepty. Povídali jsme si o jejich snech a přáních, o vizích spojených se zahradou. Nezřídka byli překvapeni. Mysleli si, že vysadí nějaké ty rostliny, a místo toho museli hledat odpovědi na záladné otázky. Z povídání třeba

vyplývalo, že pán vlastně nechce opustit panelákový byt, pro paní je ale pidizahrádka v satelitu malá, protože chce bydlet na rodovém statku daleko od lidí, někde u lesa... Bylo to stále dokola a já si víc a víc uvědomovala, že spíš než návrh zahrady lidé potřebují návrat k sobě, zodpovědět si základní otázky a najít pravou vizi svého života. Teprve pak pro sebe najdou tu správnou zahradu.

Jenže to se nedá stihnout mezi řečí nad plánem budoucí zahrady. Na to nestačí rychlokurz o principech permakultury nebo víkendový kurz o navrhování zahrad. To chce rozsáhlejší projekt ve všech souvislostech, vzít to pěkně z gruntu, a tak vznikla Nezkrotná zahradnice.

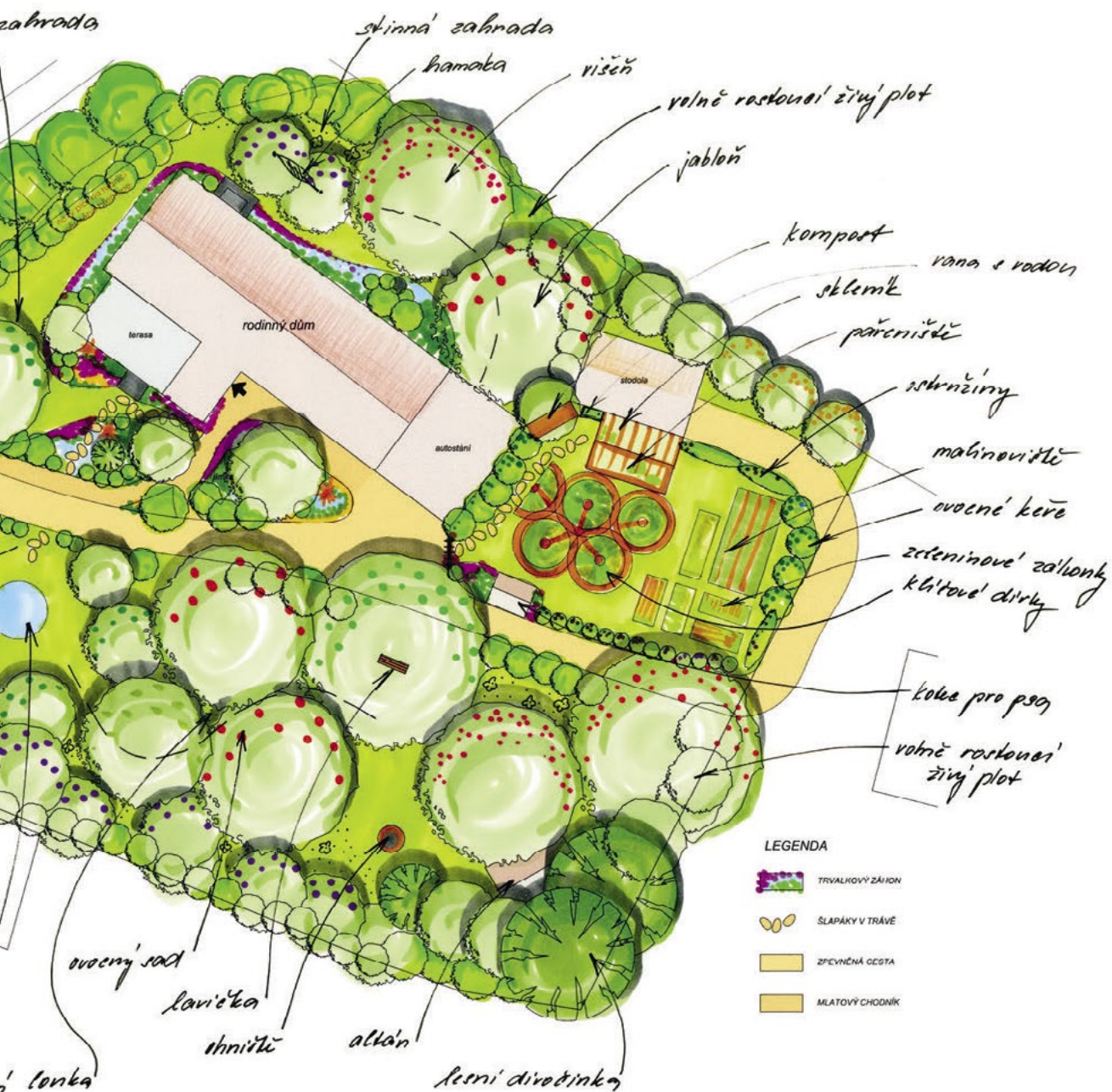
Mnoho lidí se mne ptá, jak jsem na ten název přišla, že se jim líbí. No jak? Sedla jsem si s tužkou v ruce, naladila se na vnitřní píseň a začala na papír psát slovní spojení, která by nejlépe vystihovala, kdo jsem. Svobodná, tvořivá, radující se, inspirující.

Když jsem tenhle název dala posoudit svým synům, jeden se na mě podezřívavě podíval a ptal se mě, zda mi nevadí, že to vypadá, že budu nabízet i jiné služby. „Jako ta prostitutka Angelika!“ Rozesmál mě. „Vidíš, to mě nenapadlo, zvláště když prostitutkou nebyla a byla věrná svému kulhavému manželovi.“ Ale je pravda, že ty staré filmy jsou plné sexu a zneužívání žen je v nich akceptovatelnou normou. Druhý syn byl ale názvem nadšený: „Mami, to jsi přesně ty. Ani dálnice tě nezastaví a všechno uděláš krásně zadžunglovaný. Nenecháš si nic vnutit, děláš si to po svém a všechno kolem tebe je zelené, kvetoucí a krásné.“ Líp bych definici Nezkrotné zahradnice nevystihla.

Dnes ve své práci miluju ty „a jó“ momenty, když si moji studenti vytvoří koncept vysněné zahrady a svou melodii srdce nejenže najdou,

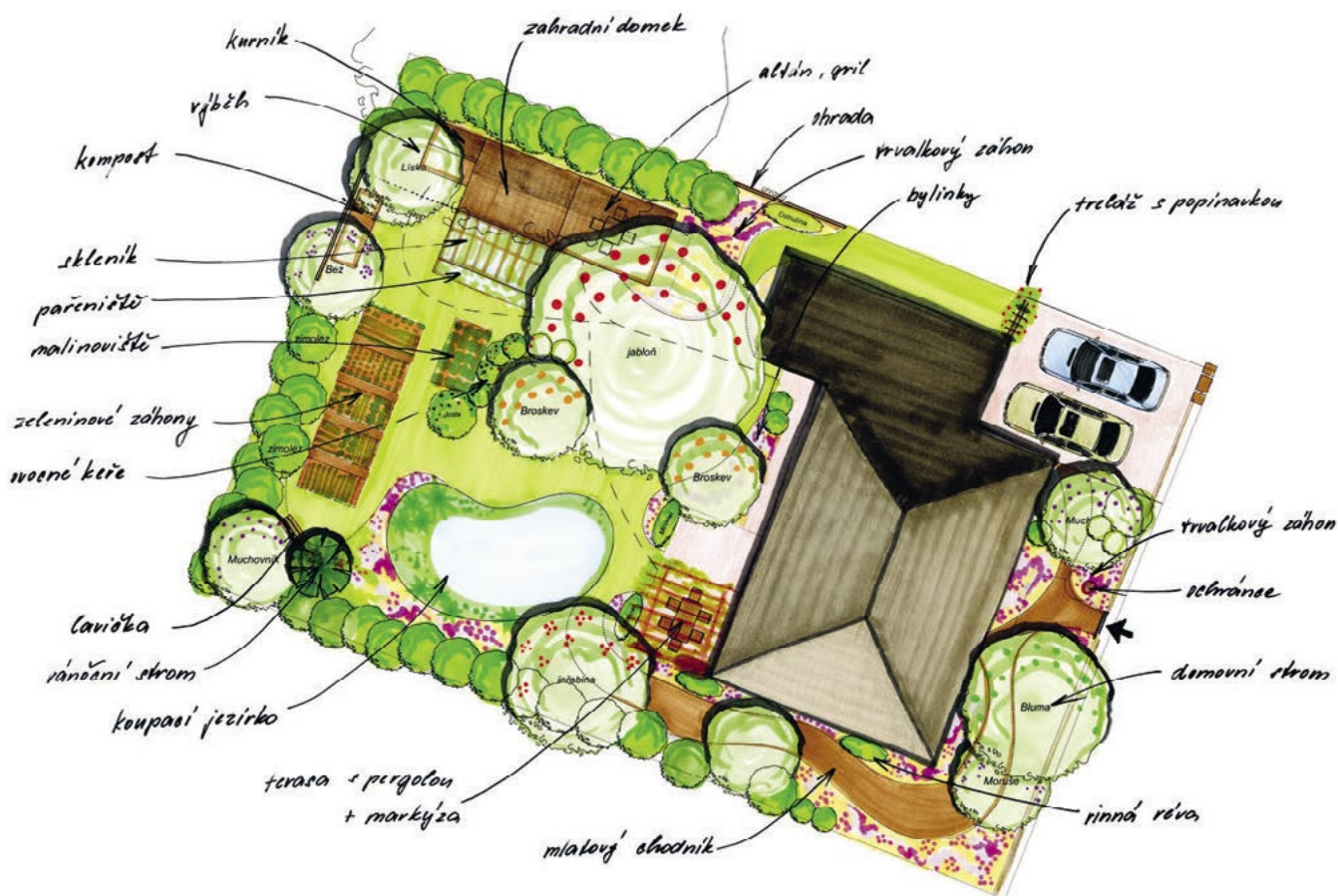

LEGENDA

- TRVALKOVÝ ZÁHON
- SLAPÁKY V TRÁVĚ
- ZPĚVNĚNÁ CESTA
- MLATOVÝ CHODNÍK

ale dokážou ji dát na papír a pak postupnými kroky také do hmoty, do reality. Protože džungloidní zahrada funguje nejlépe, když si ji její majitel navrhne a také zrealizuje sám.

Víte, taková zahrada roste a mění se spolu s námi. Rozrůstá se svým tempem a my v ní rosteme jako lidé. Vzájemně se ovlivňujeme, učíme se jeden od druhého. Taková zahrada nejde zadat na klíč, to prostě nefunguje, protože tak jak se měníme my, proměňuje se i zahrada. Každý potřebujeme své tempo, každý máme svůj osobitý projev, originální sny a chtění a způsob práce, každá zahrada má své danosti i omezení.

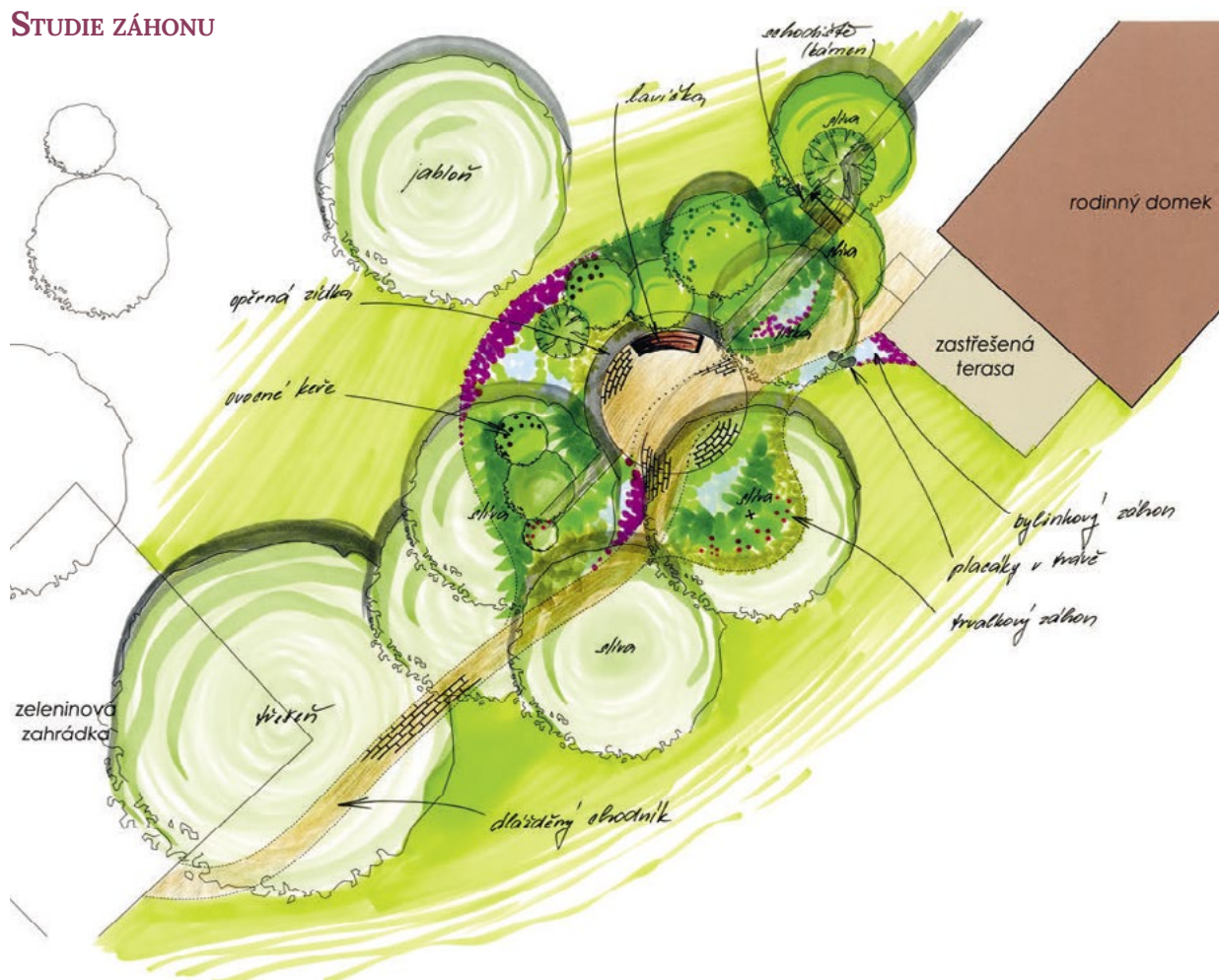
Narodili jsem se jako děti Země, s umem péče o planetu. Dostali jsem tento talent do vínku a naším úkolem je planetu předat našim dětem stejně krásnou nebo krásnější. Jsme správci strážící její zdraví a jedinečnost. Každý svým dílem v duchu svého talentu k tomuto velkolepému dílu přispíváme. To je jediný úkol, který tu máme. Projevit svůj talent ve prospěch celku, z lásky tvořit krásu. Ne nadarmo si říkáme tvor s přívlastkem „laskavý“.

Mým talentem je stahovat vize a sny za nohu na zem, probouzet v druhých dřímajícího správce planety. Jako čarodějka pomocí čar zmotnuji sny druhých na papír. Čáruju. Čárám

po papíře a kreslím projekt. Projekt zahrady je tou nejkrásnější mapou na cestu životem. Životem v zahradě, v ráji plném jídla, zdraví a krásy. A já tento um předávám dál a učím druhé. Každý si dokáže takový projekt stvořit.

Díky svému nakukování přes ploty vidím, jak malinko stačí, aby neúrodná a prázdná zahrada dostala nový koncept, aby se stala krásnou zahradou plnou zákoutí a krásných výhledů, kde se dá na každém kroku něco uzobnout a denně natrhat kytice květin. Každá zahrada může být džungloidní přesně podle vás.

V této knize bych se s vámi chtěla podělit o svou radost z tvorby džungloidní zahrady. Ukázat

vám, jak jednoduché to je a že to lze zvládnout jednou ženskou silou i na velkém pozemku. Chtěla bych vám pomoci pochopit základní principy fungování přírody, odkrýt, jak důležité je zpomalit, přestat se hnát, začít pozorovat a učit se od naší velké učitelky přírody a nechat se jí s pokorou obdarovávat a konejšit v její náručí.

Touto knihou bych vás ráda vzala za ruku a krok za krokem vás vedla k vaší vysněné zahradě. Ujistila vás, že se nemáte čeho bát, že svůj projekt můžete zvládnout sami, bez škol, zbytečných mašinek, bez chemie, s úsměvem na rtech, tančíte zahradou.

Pojďte, začneme pěkně od začátku.

„Jsou jen tři věci, kterým je třeba se naučit: jednoduchost, trpělivost a soucit. Tyto tři klenoty vám budou největším bohatstvím.“

Lao-C'

Rituál: návrat k propojení s planetou

K provedení rituálu budete potřebovat: nějaký kámen (křišťál, polodrahokam) nebo semínko, ořech, tabák, medicínu, zkrátka nějakou vám vzácnou věc, do níž vložíte svou modlitbu k planetě Gaie. Najděte si nějaké krásné místo, pro vás nějakým způsobem posvátné, může být u vás na zahradě nebo někde v přírodě. To vám bude pomyslným oltářem, kam si budete chodit s planetou promlouvat. Pochopitelně s ní ale můžete promlouvat kdekoli, kde právě jste. Avšak mít takové své místo a občas na ně zajít je v tuto dobu velmi důležité a prospěšné.

Na tom svém vybraném krásném a posvátném místě vyhrabte jamku. Pokloňte se, můžete si kleknout a rozevřenými dlaněmi se dotknout

země. Představte se jí, řekněte jí své jméno a vyslovte svou modlitbu. Vyjádřete jí svou vděčnost. Poděkujte jí za vše, co pro nás dělá, za všechny ty dary, kterými nás obdarovává. Poté svůj dar do připravené jamky zahrabte a své posvátné místo nějakým způsobem ozdobte. Toto místo může být oslavným středem vaší zahrady. Je na vás, jak krásné a barevné si ho uděláte.

(Jednou jsem si dělala rozbor zahrady podle feng-šuej a pomyslný střed zahrady mi vyšel přesně v místě, kde stála kadibudka. Jak symbolické. I tak by to šlo - při každé potřebě by bylo možné vědomě oslavit zahradu. Na takové místo ale chceme někdy přizvat i další lidi, a tak by mělo být poněkud větší a důstojnější.)

POZEMEK, PŮDA

Půda, země, zemina, humus, prst, hlína, domovina. Kolik dalších pojmenování má? Když vyslovím slovo půda, pokaždé mi naskočí slovní spojení posvátná půda. Až nedávno jsem si všimla, že obecně má jiný význam, než jak ho chápu já. Posvátná půda je prý posvátná tím, že na ní někdo významný stál nebo se tam něco důležitého stalo. Kráčel po ní světec nebo svatořečená osoba či nad ní bylo spatřeno zjevení. Nebo je pro někoho posvátná nějakou jinou událostí.

Pro mne je posvátná svou podstatou. Sama o sobě. Posvátná tím, že se na ní rodíme, že po ní můžeme chodit, že z ní rostou stromy, květiny, živí nás všechny, zahrnuje nás hojností a v její náručí máme ten nejkrásnější domov. Posvátná půda. Tohle slovní spojení se vždy dotkne mého srdce a já ustrnu v jakési tiché úctě. Bez ní nepřežiju. Nic si nevypěstuju, zmizí stromy, s nimi voda i já.

HLEDÁM ZAHRADU, NEBO ONA MĚ?

Abychom se vůbec mohli do zahradní tvorby pustit, musíme nějakou zahradu mít. Už vůbec nezáleží na její velikosti. Podzahradu dokážeme mít i na balkónu. Důležité je, abychom se s velikostí své zahrady sladili, aby nás její rozloha nepřeválcovala nebo nás naopak neválcovala naše nenaplněná touha po zahradě větší.

Podle čeho tedy vybrat ten správný pozemek? Naši předci hledali místo pro svůj život podle toho, zda se na něm užívá. Jako sběrači a lovci putovali krajinou anebo se později jako zemědělci usazovali na úrodných místech. První, co hledali, byla pitná voda a to druhé nejdůležitější byla úrodná půda.

Dnes to máme úplně popletené. Hledáme levný zasítovaný stavební pozemek. Zahradu sice chceme, ale řešíme ji pozdě, poté, co dostavíme dům. Až tehdy se začneme rozhlížet,

zda na té zahradě půjde také něco pěstovat. Naše původní myšlenka byla, že vysadíme kolem plotu túje, vysejeme angličák a pak se uvidí. Jenže potkáme džungloidní zahrady, osloví nás koncept permakultury a všechno je na jednu jinak!

Mně dává smysl, když je zahrada jedlá a krásná zároveň. Když mi je spížkou a mohu se na ni spolehnout, kdyby bylo nejhůř. Když vím, že si na ní dokážu vypěstovat jídlo nebo sklídit produkty, které budu moci v případě potřeby směnit za něco jiného. Neříkám, že přijde nějaká katastrofa. Ale i na portálu o krizových situacích je odstavec o tom, jak se chovat v případě blackoutu. V něm je napsáno, že máme odjet k příbuzným nebo známým, kteří mají dům v zahradě s vlastní studnou a s kamny na dřevo. Až se neotevrou dveře supermarketů a bankomaty nevydají peníze, nastanou pěkné zmatky a pak bude fajn být na své zahradě a mít ve sklepě nějaký ten brambor, jablko v zásobě, vlastní zdroj vody a dřevo na topení.

